

JUSLIŲ EDUKACIJA: PRIELAIDOS BENDRAI TERITORIJAI*

Dijana Raudonienė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6, LT-01124 Vilnius

diana.raudoniene@gmail.com

Straipsnyje pristatomos ir aptariamoms reginčių lytos lavinimo idėjos, kilusios Italijoje XX a. pirmoje pusėje ir pasiekusios mūsų dienas. Maria Montessori (1870–1952), Filippo Tommaso Marinetti (1876–1944) ir Bruno Munari (1907–1998) šias idėjas realizavo skirtingai, tačiau juos vienija požiūris į lytos (apskritai juslių) lavinimo reikšmę. Čia siekiama parodyti, kad lytos lavinimas gali būti įdomi ir reikalinga veikla ne tik akliesiems, kuriems suvokimas šia jusle kompensuoja regos trūkumą. Lytos edukacija regintiesiems padeda atrasti taktilinių pojūčių turtingumą ir specifiką bei tai, kad meno objektas gali būti kuriamas pasitelkiant ne tik vizualines, bet ir taktilines kokybes bei reikšmes, o žaidybinis kito patirties simuliacija, kuri leidžia meno praktika, prisideda prie nematančiojo galimybių ir poreikių geresnio supratimo.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: taktilizmas, lytos joslės lavinimas, muziejų edukacija.

ĮVADAS

Tarkime, Saulė išeina iš savo orbitos ir pamiršta Žemę! Tamsa. Klupinėjantys žmonės. Teroras. Šiek tiek vėliau – neapibrėžtas saugumas ir prisitaikymas. Epidermio perspėjimai. Gyvenimas apgraibomis. Po bandymų sukurti dirbtinę šviesą žmonės prisitaiko prie tamsos. <...> Visi pajunta, kad rega, uoslė, klausia, lyta ir skonis yra tik aktyviausios joslės – lytos,

pasidalijusios ir pasiskirsčiusios skirtinguose taškuose, – modifikacijos. <...> Spontaniškai gali atsirasti naujas menas – taktilizmas, kurį mes vietoj to sukūrėme futuristo įgeidžio-tikėjimo-valios aktu¹.

Apokaliptinis vaizdas, kurio fone pristatoma naujojo meno koncepcija, skirtas tam tikram šoko efektui sukurti, sukrėsti skaitytoją, kad pastarasis staugai pamirštų visas savo žinias, įpročius ir prietarus,

* Straipsnis parengtas podoktorantūros stažuotės metu. Podoktorantūros stažuotė finansuojama pagal Europos Sąjungos struktūrinių fondų įgyvendinamą projektą „Podoktorantūros (post doc) stažuocių įgyvendinimas Lietuvoje“.

1 Filippo Tommaso Marinetti, „Alla scoperta di nuovi sensi“, in: *l'Ambrosiano* Milano, 1924 11 10, p. 3, in: *Antologia dei Periodici Italiani: Politica, Informazione, Letteratura*, [interaktyvus], [žiūrėta 2013-06-15], <http://api.unipv.it/lettura/6/32/?index=generale>.

Nacionalinė dailės galerija, sudarytoja Nideta Jarockienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2009.

Marinetti Filippo Tommaso, „Alla scoperta di nuovi sensi“, in: *l'Ambrosiano*, 1924 11 10, p. 3, in: *Antologia dei Periodici Italiani: Politica, Informazione, Letteratura*, [interaktyvus], [žiūrėta 2013-06-15], <http://api.unipv.it/lettura/6/32/?index=generale>.

Marinetti Filippo Tommaso, *Il Tattilismo: Manifesto futurista*, Milano: Direzione del Movimento Futurista, 1921.

Marinetti Filippo Tommaso, „Tattilismo“, in: *l'Ambrosiano*, 1924 11 08, p. 3, in: *Antologia dei Periodici Italiani: Politica, Informazione, Letteratura*, [interaktyvus], [žiūrėta 2013-06-15], <http://api.unipv.it/lettura/6/31/?index=cronologia>.

Montessori Maria, *The Montessori Method: Scientific pedagogy as applied to child education in „The children's houses“*, transl. by Anne Everett George, New York: Frederick A. Stokes Company, 1912.

„Mostre ed opere futuriste“, in: *MunArt. The most complete web site dedicated to Bruno Munari*, [interaktyvus], [žiūrėta 2013-05-14], <http://www.munart.org/index.php?p=7>.

Munari Bruno, *Il Castello dei Bambini a Tokyo*, Trieste: Einaudi Ragazzi, 1995.

Munari Bruno, *Il Laboratorio per bambini a Faenza*, Bologna: Zanichelli, 1981.

Munari Bruno, *The tactile workshops*, Edizioni Corraini, (1985) 2005.

Muziejų edukacinės programos suaugusiesiems: Mokomoji knyga, sudarytojas Arūnas Bėkšta, Vilnius: Gimtasis žodis, 2010.

Pajuskime gamtą drauge su Sezanu, sudarytojas Alvydas Valenta, Vilnius: Brailio spauda, 2003.

Pažinti meną pojūčiais. Get a grasp of art through senses: Tarptautinio seminaro medžiaga, Vilnius, 2000 09 7–8, Lietuvos aklių ir silpnaregių sąjunga, sudarytojos Danutė Cidzikienė, Zita Juodkienė, Vilnius: Brailio spauda, 2000.

Pierpaolo Antonello, „My Futurist Past, Present and Future“, in: *Bruno Munari: My Futurist Past*, Miroslava Hajek, Luca Zaffarano (eds), Milan: Silvana, 2012, p. 97–105.

Pierpaolo Antonello, „Beyond Futurism: Bruno Munari's Useless Machines“, in: *Futurism and Technological Imagination*, G. Berghaus (ed.), Amsterdam: Rodopi, 2009, p. 313–334.

Pierpaolo Antonello, „Out of touch. F. T. Marinetti's Il tattilismo and the Futurist Critique of Separation“, in: *Back to the Futurists*, E. Adamowicz, S. Storchi (eds), Manchester: Manchester University Press, 2013, p. 38–55.

Restelli Beba, *Giocare con Tatto: Per una educazione plurisensoriale secondo il metodo di Bruno Munari*, Milano: FrancoAngeli, 2002.

Saletnik Jeffrey, „Josef Albers, Eva Hesse, and the Imperative of Teaching“, in: *Tate papers, Tate's online research journal*, [interaktyvus], 2007, Nr. 7, [žiūrėta 2013-10-16], <http://www.tate.org.uk/research/publications/tate-papers/josef-albers-eva-hesse-and-imperative-teaching>.

Seldin Timothy David, „Maria Montessori (1870–1952) – Biography, Work with Disabled Children, Links to Itard and Séguin, The Orthophrenic School“, in: *Education Encyclopedia*, [interaktyvus], [žiūrėta 2013-10-16], <http://education.stateuniversity.com/pages/2244/Montessori-Maria-1870-1952.html>.

Smith T'ai, „Limits of the Tactile and the Optical: Bauhaus Fabric in the Frame of Photography“, in: *Grey Room*, 2006, Nr. 25, p. 6–31.

Spackman Barbara, „Touching the Future: Marinetti's Haptic Aesthetic“, in: *Beyond Futurism: Filippo Tommaso Marinetti, writer: for the centennial anniversary of the Italian avant-garde = Al di là del Futurismo: Filippo Tommaso Marinetti, scrittore: per il centenario dell'avanguardia italiana: atti del Convegno internazionale di studi*, Columbia University, New York, 12–13 novembre 2009, Gino Tellini, Paolo Valesio (eds.), Firenze: Società editrice fiorentina, 2011.

Stenslie Ståle, *Virtual Touch: A study of the use and experience of touch in artistic, multimodal and computer-based environments*: Doctoral Thesis at Oslo School of Architecture and Design, Oslo: Oslo School of Architecture and Design, 2010.

Verbeek Caro, „Prière de toucher! Tactilism in Early Modern and Contemporary Art“, in: *Senses & Society*, July 2012, vol. 7, issue 2, p. 225–235.

EDUCATION OF SENSES: PRESUMPTIONS FOR THE COMMON TERRITORY

Dijana Raudonienė

KEY WORDS: tactility, development of tactile sense, museum education.

SUMMARY

The article presents and discusses the ideas of sighted persons' tactile sense development, which stems from the first half of the 20th century in Italy. Maria Montessori (1870–1952), Filippo Tommaso Marinetti (1876–1944) and Bruno Munari (1907–1998) implemented these ideas differently, though they were united in the opinion of the importance of developing tactile and other senses. The article strives to point out that the development of tactile sense could be an interesting and vital activity not just for blind, where the tactility compensates for the lack of sight. The education of touch sense for sighted people allows the discovery of the richness and distinction of tactile feeling. The art object could be created using not just visual but tactile qualities and meanings and the playful simulation of Other's experience – allowed by art practice adds to the better understanding of the possibilities and needs of the blind.